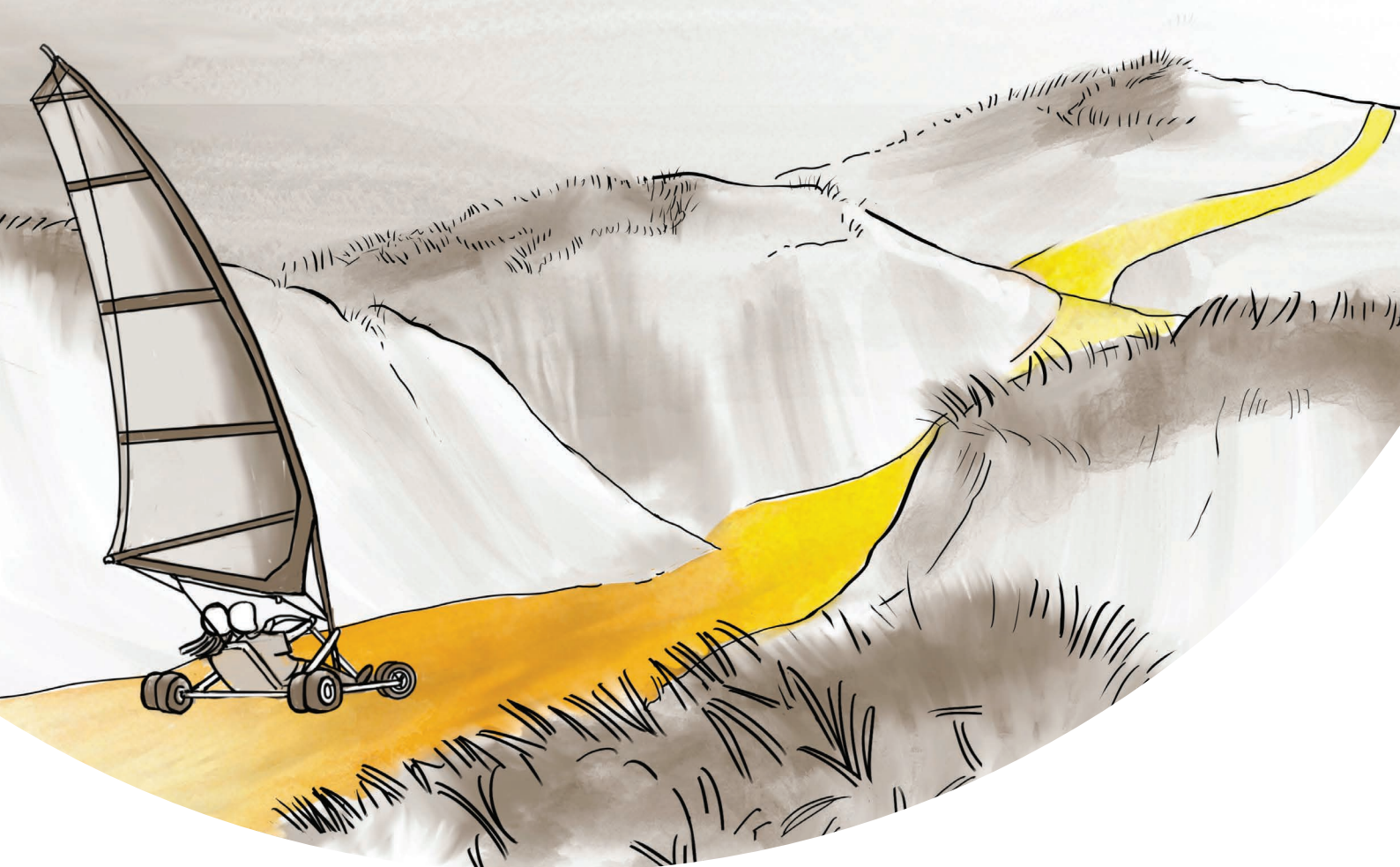

Liefhebben en dienen

Hoe, wat en waarom

Liefhebben en dienen

Wat fijn dat je het teamgesprek leidt over het hoe, wat en waarom van liefhebben en dienen! We adviseren je - als je dat nog niet gedaan hebt - eerst te kijken hoe de leermodules en lesprogramma's precies zijn opgebouwd. Je kunt hiervoor een video bekijken of de beschrijving lezen. Je vindt deze informatie op de website lerenpionieren.nl. Er is daar ook nog ander materiaal te vinden. De handleiding die je nu voor je hebt, loodst je door het basisprogramma. De teksten bij de werkvormen zijn geschreven alsof jij al in gesprek bent met je team, want jullie doorlopen samen dit programma.

Kies op basis van de informatie in deze handleiding per onderdeel de werkvorm die het beste bij jullie past, in totaal dus vier. Maak deze keuze van tevoren en niet pas tijdens de bijeenkomst. Download daarna de powerpoint. Haal werkvormen die jullie niet gebruiken uit de presentatie en voeg eventueel toe wat je zelf wilt aanvullen. Bij sommige werkvormen moet vooraf meer materiaal verzameld worden, naast de powerpoint. Dit is aangegeven in deze handleiding. Dan kunnen jullie aan de slag.

Wij wensen jullie veel plezier en inspiratie toe!

Team ondersteuning proefplekken

Bij de cover: Als beeld voor de proefplek maken we gebruik van een windbuggy die een weg aflegt: de pioniersreis. Liefhebben en dienen is een van de aandachtsgebieden tijdens die reis.

Liefhebben en dienen - hoe, wat en waarom

Overzicht van het basisprogramma

Programmaonderdeel	Tijdpad	Titel	
	Oriëntatie 1	0-20 minuten	Eerste gedachten bij liefhebben en dienen
	Oriëntatie 2	0-20 minuten	Ervaringen delen rond liefde geven en ontvangen
	Kompas 1	20-40 minuten	Een bijbelverhaal bij liefhebben en dienen
	Kompas 2	20-40 minuten	Een luisterlied bij liefhebben en dienen
	Reisgids 1	40-70 minuten	Liefhebben en dienen: hoe brengen we dit in praktijk?
	Reisgids 2	40-70 minuten	Liefhebben en dienen: wat heeft het ons gebracht?
	Route 1	70-90 minuten	Stip op de horizon: we gaan beginnen!
	Route 2	70-90 minuten	Stip op de horizon: we gaan door!

Tips

- Houd de tijd in de gaten: zo kort als mogelijk, maar voel ook aan wat nodig is.
- Wees steeds gericht op jullie eigen praktijk - hoe is wat je in dit programma leert en doet relevant voor jullie situatie?
- Maak actiepunten en vervolgspraken steeds zo concreet mogelijk.

Oriëntatie

Oriëntatie 1 - Eerste gedachten bij liefhebben en dienen

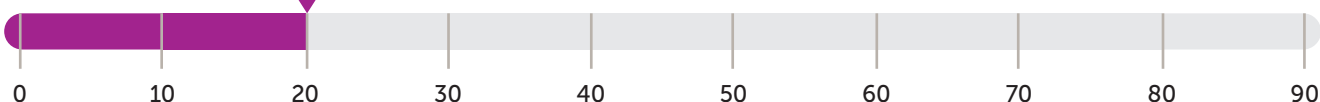
Doel van de werkvorm

We maken kennis met het thema 'Liefhebben en dienen' op basis van gedachten en ervaringen bij andere proefplekken. Aan de hand van een video en gespreksvragen verbinden we het thema met onze eigen missionaire praktijk.

Tijdpad

Minuten

Benodigheden

- de oriëntatievideo en een apparaat om deze af te spelen
- eventueel een beamer en een geluidsbox (afhankelijk van de groepsgrootte)
- voor alle deelnemers pen en papier

Beschrijving van de werkvorm

Video 0-7 minuten

Om in het thema 'Liefhebben en dienen' te duiken, beginnen we met het bekijken van een korte video. Daarin maken we kennis met vertegenwoordigers van een aantal verschillende proefplekken. We horen iets over hun gedachten en ervaringen met betrekking tot liefhebben en dienen. Maak eventueel wat aantekeningen tijdens het kijken.

Bespreking 8-20 minuten

1. Wat hoorden we tijdens het kijken van de video dat herkenbaar voor ons was?
2. Was er ook iets wat nieuw en misschien zelfs een beetje vreemd voor ons was?
3. Wat zouden wij op basis van deze video en/of onze eigen gedachten en ervaringen als kern van liefhebben en dienen benoemen?
4. Hebben we iets gemist in de video? Zo ja, wat en waarom?

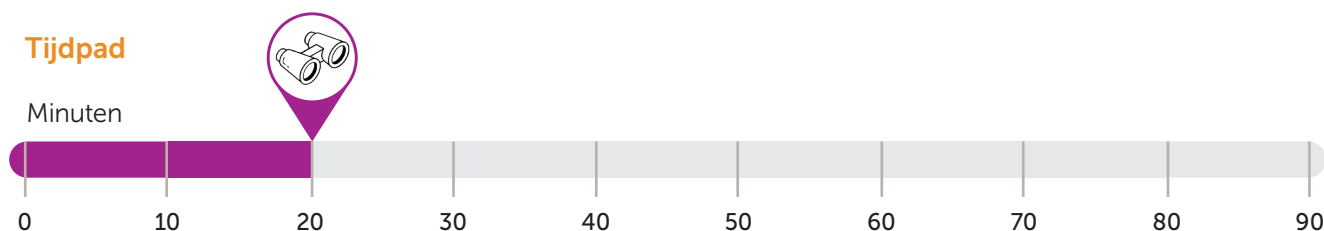

Oriëntatie 2 - Ervaringen delen rond liefde geven en ontvangen

Doel van de werkvorm

We reflecteren op een persoonlijke situatie waarin we ons geliefd of gediend voelden. Hierbij worden we ons ook bewust van verschillende 'liefdestalen'. In ons nadenken hierover klinken ook gedachten en ervaringen vanuit andere proefplekken mee.

Tijdpad

Benodigheden

- de oriëntatievideo en een apparaat om deze af te spelen
- eventueel een beamer en een geluidsbox (afhankelijk van de groepsgrootte)
- voor alle deelnemers pen en papier

Beschrijving van de werkvorm

Video 0-6 minuten

Om in het thema 'Liefhebben en dienen' te duiken, beginnen we met het bekijken van een korte video. Daarin maken we kennis met vertegenwoordigers van een aantal proefplekken. We horen iets over hun gedachten en ervaringen met betrekking tot liefhebben en dienen. Maak eventueel wat aantekeningen van wat je opvalt in de video.

Situatieschets 7-8 minuten

Stel, jouw vriendin krijgt een cadeau van haar zus dat met zorg is uitgezocht en precies past bij haar persoonlijkheid en/of waar zij als ontvanger van houdt. Op jouw verjaardag komt jouw zus niet verder dan een onpersoonlijke envelop met wat geld erin. Of stel dat jij bij jullie in het team degene bent die zorgt dat alles op rolletjes loopt. Jij regelt alles tot in de puntjes, terwijl de andere teamleden voor jouw gevoel niet eens doorhebben wat je allemaal voor het team doet. Iedereen is het erover eens dat liefde erg belangrijk is in het leven. Maar elke persoon heeft een eigen stijl om liefde te geven en liefde te ontvangen.¹

Bespreking 8-20 minuten

Aan de hand van de video en de situatieschets gaan we als volgt in gesprek:

1. We denken allemaal na over een situatie waarin wij ons echt gezien, geliefd of gediend voelden en delen onze verhalen met elkaar. We leggen daarbij uit waarom we ons zo voelden (of juist niet, als iemand geen positieve ervaring kan bedenken).
2. Is het denkbaar dat iemand liefde probeert te geven, maar dat het niet goed wordt ontvangen? Zo ja, wat zouden hiervan dan oorzaken kunnen zijn?
3. Hebben we in de video iets gehoord waaruit blijkt dat er verschillende stijlen zijn om liefde te geven en liefde te ontvangen? Zo ja, wat?
4. Is er nog een ander inzicht dat we (nu of later) naar aanleiding van de video met elkaar willen bespreken?

1) Meer hierover kun je lezen op liefdestalen.nl.

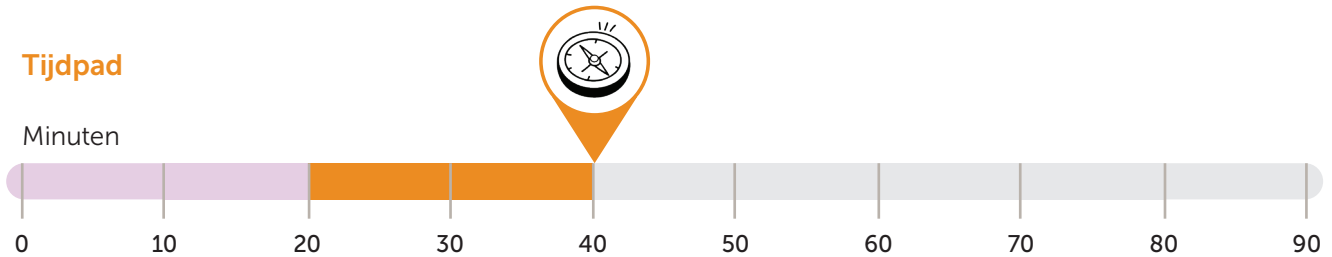
Kompas

Kompas 1 - Een bijbelverhaal over liefhebben en dienen

Doel van de werkvorm

We reflecteren op 'Liefhebben en dienen' aan de hand van een bijbelverhaal over een groepje vrienden die een vriend liefhebben en dienen door hem bij Jezus te brengen.

Tijdpad

Benodigheden

- bijbels met een vertaling naar voorkeur
- pen en papier

Beschrijving van de werkvorm

Inlevende bijbellezing **0-8 minuten**

1. We lezen straks met elkaar het verhaal uit Marcus 2:1-12. Maar eerst verdelen we de personages over leden van onze groep. In dit bijbelverhaal zijn verschillende personages te vinden: *Jezus, de verlamde man, de vier dragers, de leerlingen, de menigte, de schriftgeleerden en de farizeeërs.*
2. Iedereen leest de rol van zijn of haar eigen personage voor. We proberen ons hierbij zo goed mogelijk in te leven in ons eigen personage.

Tip

Gebruik bij een kleine groep in ieder geval de eerste drie personages. Bij een grote groep kiezen de mensen zonder rol ook een personage waarin zij zich proberen te verplaatsen tijdens het lezen.

Bespreking **9-20 minuten**

3. Na de 'inlevende bijbellezing' stellen we elkaar de volgende vragen, die we zo goed mogelijk vanuit onze eigen personage proberen te beantwoorden:
  - Door welke motieven laat jouw personage zich leiden?
  - Wat vindt jouw personage van Jezus en van wat Hij hier doet?
  - Wat vindt jouw personage van de vier vrienden die dit doen voor hun vriend?
  - Wat zou hun motivatie zijn, waarom doen ze dit?
4. Wat ontdekken we in dit bijbelgedeelte over liefhebben en dienen in relatie tot onze eigen praktijk?

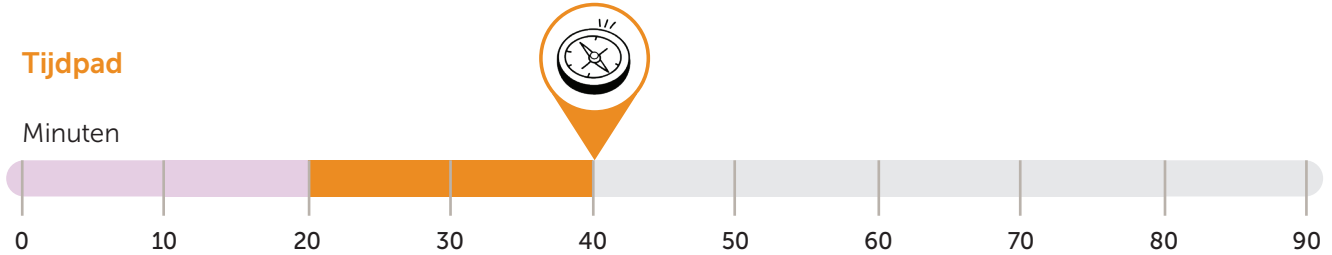

Kompas 2 - Een luisterlied bij liefhebben en dienen

Doel van de werkvorm

We reflecteren aan de hand van een lied op 'liefhebben en dienen' en ontdekken wat dit ons zegt over onze eigen missionaire praktijk.

Tijdpad

Benodigheden

- een door gespreksleider gekozen lied, dat past bij het team en het thema. (Enkele liedsuggesties zijn te vinden in het document 'Overige bijlagen' op de website.)
- een apparaat om het lied af te spelen
- de tekst van het lied (in de powerpoint geplaatst of geprint)
- pen en papier om aantekeningen te maken

Beschrijving van de werkvorm

Startvraag 0-2 minuten

Er zijn veel liederen die ons op het spoor zetten van liefhebben en dienen, hoe kunnen wij hierin de stem van God verstaan?

Luisterlied 3-8 minuten

We luisteren met elkaar een lied.

Opdracht en bespreking 9-20 minuten

1. Na het luisteren zijn we 3 minuten stil om voor onszelf te ontdekken wat dit lied zegt over liefhebben en dienen in onze eigen praktijk. Hulpvragen hierbij kunnen zijn:
  - Welke reactie roept dit lied op?
  - Wat vertelt dit lied over de manier waarop Jezus liefheeft en dient?
2. We delen onze gedachten met elkaar en gaan in gesprek over wat dit kan betekenen voor hoe wij liefhebben en dienen in praktijk brengen.

Reisgids

Reisgids 1 -

Liefhebben en dienen: hoe brengen we dit in praktijk?

Voor teams die hier nog weinig ervaring mee hebben

Doel van de werkvorm

We krijgen theorie aangereikt bij de termen liefhebben, dienen en wederkerigheid. Daarbij zoeken we naar goede manieren om dit in onze eigen praktijk te kunnen gaan toepassen.

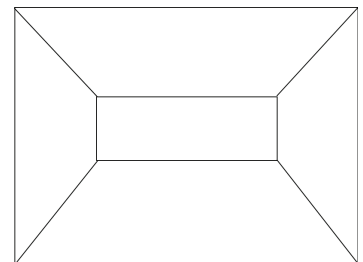
Tijdpad

Minuten

Benodigheden

- drie zelfgemaakte placemats zoals hiernaast (grote vellen papier met de vorm erop getekend en in het midden per vel een van de woorden 'liefhebben', 'dienen' en 'wederkerigheid')
- pennen in verschillende kleuren
- tijdbewaker (aanwijzen in de groep)
- eventueel de tekst van de video (te vinden in het document 'Overige bijlagen' op de website)

Beschrijving van de werkvorm

Video 0-7 minuten

We bekijken een korte video over liefhebben en dienen in wederkerigheid. Tijdens het kijken kunnen we opschrijven wat we belangrijk vinden om vast te houden. In het document 'Overige bijlagen' op de website staat de hele tekst van de video.

Bespreking 8-14 minuten

In de video die we bekeken stonden drie woorden centraal: liefhebben, dienen en wederkerigheid. We doen een korte inventarisatie: welke betekenis werd aan deze woorden gegeven en wat roept dat bij ons op?

Opdracht 15-30 minuten

We gaan ideeën voor toepassing van de drie kernwoorden uitwisselen.

1. We verdelen ons in groepjes over de drie (of eerst twee) placemats.
2. Elk groepje krijgt een placemat voor zich met een woord in het midden.
3. Het groepje bedenkt hoe dit woord er in hun ideale missionaire praktijk uit zou zien en schrijft dit in één vak van de placemat.
4. Na 3 minuten geeft iemand een signaal. (*Wie houdt de tijd bij?*) Iedereen draait dan door naar links. In de volgende 3 minuten worden ideeën toegevoegd aan de placemat van het vorige groepje. Dit kan op twee manieren:
  - a. Door ideeën van de voorgangers verder uit te werken. Dan schrijven we aanvullingen in hetzelfde vak erbij.
  - b. Door nieuwe ideeën op te schrijven in een nieuw vak.
5. Na 3 minuten draaien we weer door en herhalen we stap 4.
6. Na 3 minuten draaien we opnieuw door en hebben we het startblad weer voor ons.

Op deze manier hebben we allerlei ideeën opgehaald. Bij het volgende onderdeel 'Route' maken we concrete vervolgspraken om met enkele daarvan aan de slag te gaan.

Reisgids 2 -

Liefhebben en dienen: wat heeft het ons gebracht?

Voor teams die hier nog weinig ervaring mee hebben

Doel van de werkvorm

We krijgen theorie aangereikt bij de termen, liefhebben, dienen en wederkerigheid. Daarmee evalueren we onze eigen praktijk om nieuwe inzichten te kunnen gaan toepassen.

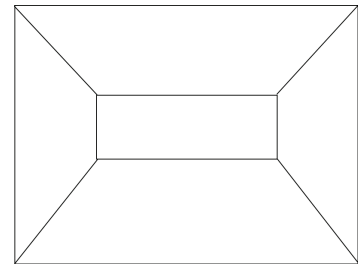
Tijdpad

Minuten

Benodigdheden

- drie zelfgemaakte placemats zoals hiernaast (grote vellen papier met de vorm erop getekend en in het midden per vel een van de woorden 'liefhebben', 'dienen' en 'wederkerigheid')
- pennen in verschillende kleuren
- tijdbewaker (aanwijzen in de groep)
- eventueel de tekst van de video (te vinden in het document 'Overige bijlagen' op de website)

Beschrijving van de werkvorm

Video 0-7 minuten

We beginnen met een korte video over liefhebben en dienen in wederkerigheid. Tijdens het kijken schrijven we op wat we belangrijk vinden om vast te houden. In het document 'Overige bijlagen' op de website staat de hele tekst van de video.

Bespreking 8-14 minuten

We hebben al ervaring opgedaan met liefhebben en dienen. Wat uit de video herkennen we uit onze eigen missionaire praktijk? Wat is nieuw voor ons en/of roept vragen op?

Opdracht 15-30 minuten

De drie kernwoorden leggen we naast onze eigen missionaire praktijk.

1. We verdelen ons in groepjes over de drie (of eerst twee) placemats.
2. Elk groepje krijgt een placemat voor zich met een woord in het midden.
3. Het groepje haalt praktijkervaringen bij dit woord op. (*We kunnen hierbij denken aan wat goed ging, wat een mooi voorbeeld is, wat het heeft gebracht, wat hopeloos mis ging, waar we niet uitkwamen en waar we kansen zien voor groei. Bij ervaringen horen vaak hele verhalen, maar die kunnen we niet helemaal uitschrijven.*) We schrijven de ervaringen met een paar kernwoorden in één vak van de placemat.
4. Na 3 minuten geeft iemand een signaal. (Wie houdt de tijd bij?) Iedereen draait dan door naar links. In de volgende 3 minuten kunnen we op twee manieren de placemat waar we dan zijn aanvullen:
  - a. Door ervaringen van de voorgangers verder uit te werken. Dan schrijven we aanvullingen in hetzelfde vak erbij.
  - b. Door nieuwe ervaringen op te schrijven in een nieuw vak.
5. Na 3 minuten draaien we weer door en herhalen we stap 4.
6. Na 3 minuten draaien we opnieuw door en hebben we het startblad weer voor ons.

Op deze manier hebben we allerlei gedachten en ervaringen opgehaald. Bij het volgende onderdeel 'Route' maken we concrete vervolgspraken om met enkele verder te gaan.

Route

Route 1 - Stip op de horizon: we gaan beginnen!

Doel van de werkvorm

We bespreken de opbrengst van Reisgids 1 en maken afspraken om een vervolg te geven aan onze conclusies.

Tijdpad

Minuten

Benodigheden

- de drie ingevulde placemats
- een extra vel om vervolgafspraken op vast te leggen of de tool voor het bepalen van een vervolgroute (te vinden in het document 'Overige bijlagen' op de website)

Beschrijving van de werkvorm

Inleiding **0-1 minuten**

We hebben drie placemats op tafel liggen vol ideeën over wat liefhebben, dienen en wederkerigheid bij ons in praktijk zou kunnen betekenen. Duidelijk is dat we hiermee aansluiting moeten zoeken bij mensen in onze omgeving ('viervoudig luisteren').

We nemen nog even de tijd om onze aantekeningen goed te bekijken.

Bespreking **1-10 minuten**

We proberen met de volgende vragen per placemat te ontdekken wat aandacht vraagt:

1. Wat springt op elke placemat naar voren?
2. Welk idee is al enigszins concreet en lijkt ook haalbaar?
3. Waar willen we de komende tijd concreet werk van gaan maken?
(We beperken ons voor nu tot één of twee dingen.)

Borging **11-20 minuten**

We maken onze vervolgafspraken zo concreet mogelijk en schrijven deze op. De tool voor het bepalen van een vervolgroute kan ons hierbij helpen.

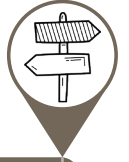

Route 2 - Nog beter luisteren

Doel van de werkvorm

We bespreken de opbrengst van Reisgids 2 en maken afspraken om een vervolg te geven aan onze conclusies.

Tijdpad

Minuten

Benodigheden

- de drie ingevulde placemats
- een extra vel om vervolgafspraken op vast te leggen of de tool voor het bepalen van een vervolgroute (te vinden in het document 'Overige bijlagen' op de website)

Beschrijving van de werkvorm

Inleiding **0-1 minuten**

We hebben drie placemats op tafel liggen met ervaringen rond liefhebben, dienen en wederkerigheid vanuit onze eigen missionaire praktijk. Nu is het tijd om met elkaar te beslissen hoe we verder gaan. Kiezen we een andere aanpak of gaan we verder op de ingeslagen weg met eventueel wat aanvullingen of aanpassingen?

Bespreking **1-10 minuten**

We proberen met de volgende vragen per placemat te ontdekken wat aandacht vraagt:

1. Wat springt op elke placemat naar voren?
2. Welke ervaringen nodigen uit om mee verder te gaan?
3. Waar willen we de komende tijd concreet werk van gaan maken?
(We beperken ons voor nu tot één of twee dingen.)

Borging **11-20 minuten**

We maken onze vervolgafspraken zo concreet mogelijk en schrijven deze op. De tool voor het bepalen van een vervolgroute kan ons hierbij helpen.

Ter afsluiting

We hebben het basisprogramma over 'liefhebben en dienen' afgerond. Daarbij hebben we nagedacht over de betekenis van liefhebben en dienen in wederkerigheid voor onze eigen missionaire praktijk. Nu is het tijd om aan de slag te gaan met onze vervolgspraken. We gaan liefhebben en dienen (verder) in praktijk brengen op een manier die bij past bij ons en die aansluit bij de mensen in onze omgeving.

Na het basisprogramma kunnen we nog verdiepende programma's doen. Er is een programma ontwikkeld over de valkuilen bij liefhebben en dienen en later volgt meer materiaal. Daarnaast is er een verdiepend artikel geschreven over liefhebben en dienen.

Het kan ook zijn dat we een ander kernthema willen oppakken. Het totale overzicht van leermodules, lesprogramma's en andere vormen van ondersteuning voor proefplekken staat op lerenpionieren.nl.

**Protestantse
Kerk**

**Protestantse Kerk in Nederland
in samenwerking met partners**

Postbus 8504, 3503 RM Utrecht

(030) 880 18 80

info@protestantsekerk.nl

protestantsekerk.nl

lerenpionieren.nl/samenwerkingspartners

© januari 2024

